

Pozorno preberi Prešernovo pesem *Ukazi* in reši naloge.

France Prešeren: UKAZI

Da ne smem, si ukazala,
belih rok se dotaknit';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Da ne smem, si ukazala,
od ljubezni govorit';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazala,
hojo k tebi opustit';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazala,
tebe se povsod ognít';
zved'la, deklica si zala,
káko znam pokoren bit'.

Zraven si mi ukazala,
da te moram pozabit';
bogal, deklica bi zala,
ak' bi moglo se zgodit'.

Al' srce mi drugo ustvari,
al' počakaj, da to bit'
v prsih neha. – Bog te obvari!
pred ni moč te pozabit'.

pokoren = poslušen, ubogljiv
ognit' = izgoniti
bogal bi = ubogal bi
ak = ako, če
al' = ali
bit' = biti
obvari = obvaruj
moč = mogoče

Ime, priimek in razred: _____

Datum: _____

**PREVERJANJE RAZUMEVANJA UMETNOSTNIH BESEDIL, ZNANJA LITERARNE TEORIJE IN
ZGODOVINE
9. razred**

1. del: Natančno preberi pesem *Ukazi*. Nato pozorno preberi navodila in reši naloge. Piši čitljivo in s pisanimi črkami. Uporaba navadnega svinčnika ni dovoljena.

1. Kdo je lirski izpovedovalec, ki v pesmi *Ukazi* izpoveduje svoja čustva?

2. Koga nagovarja? Obkroži pravilen odgovor.

- a) svoje majhno dete
- b) dekle
- c) mater
- d) očeta

3. Na črte napiši štiri dekletove ukaze, ki jih je fant ubogal.

4. Zapiši, katerega dekletovega ukaza pa fant ni mogel izpolniti?.

5. Katera dva pogoja bi se morala izpolniti, da bi fant lahko pozabil dekle? S svojimi besedami ju zapiši.

6. Izpiši tisti del pesmi, ki se ponavlja v 1., 2., 3. in 4. kitici. Kako imenujemo tako ponavljanje?

Izpis ponavljanja: _____

Tako ponavljanje imenujemo: _____

7. A) Iz prve kitice izpiši:

a) zamenjan besedni red

b) okrasni pridevek

c) pomanjševalnico

7. B) Iz zadnje kitice izpiši:

a) pesniški vzklík

b) metaforo

8. Pesem *Ukazi* je lirski ali izpovedna pesem. Na črti napiši, katera svoja čustva izpoveduje lirski izpovedovalec.

9. Besedama iz pesmi *Ukazi* poišči sopomenki in ju napiši na črti.

a) zala _____

b) zved'la _____

10. Iz tretje kitice izpiši rimane besede. Ugotovi, za katero vrsto rimo gre, in jo zapiši na črto.

2. del: Skrbno in natančno preberi navodila k vsaki nalogi. Povedo ti, kaj naloga zahteva in kako jo rešiš. Pri nalogah izbirnega tipa obkroži toliko odgovorov, kot jih zahteva navodilo. Piši s pisanimi črkami, čitljivo in pravopisno pravilno.

1. Preberi spodnjo kitico ljudske pesmi. Na črte napiši, katere značilnosti ljudske pesmi najdeš v njej, in za vsako značilnost izpiši en primer.

Lisička je prav zvita zver,
pod skal'co ima svoj kvartir.
pa z repkom mahlja,
pa s kremplji prasklja,
pa vpraša, če j' lovec doma.

(Ljudska: Lisička je prav zvita zver)

a) značilnost: _____ primer iz pesmi: _____
b) značilnost: _____ primer iz pesmi: _____
c) značilnost: _____ primer iz pesmi: _____

2. Na črto zapiši naslov ene ljudske balade in ene ljudske romance.

ljudska balada: _____
ljudska romanca: _____

3. Napiši vse, kar veš o pismenstvu.

a) Obdobje traja od ___ (Katerega?) stoletja do srede ___ (Katerega?) stoletja.

b) Kakšen je pomen obdobja? Kaj dobimo?

c) Rokopisi in spomeniki, ki so nastali v tem času, so:

a)
b)
c)
d)
e)

d) Pisci teh besedil so bili _____ (Kdo?).

4. Obkroži pravilen odgovor.

Prve slovenske tiskane besede so našli

a) v Celovškem rokopisu.

b) v Dalmatinovi Bibliji.

c) na nemškem letaku iz leta 1515.

5. Dopolni besedilo.

a) Brižinski spomeniki so nastali _____ (Kdaj?). Našli so jih _____ (Kje?).

b) Vsebujejo 3 zapise: a) _____,
b) _____,
c) _____.

c) Iz Brižinskih spomenikov lahko razberemo, da je bil v času njegovega nastanka jezik že razcepljen na narečja. DA/NE

d) Napisani so v pisavi, ki se imenuje _____.

6. Dopolni besedilo. Odgovore napiši na črte. Pazi na pravopis.

Prvi slovenski tiskani knjigi sta: _____ in _____.

Napisal ju je _____ (Kdo?). Izšli sta leta _____.
(ime in priimek)

7. Obkroži črko/črke pred pravilno trditvijo ali pravilnimi trditvami.

a) Protestanti so zahtevali, naj vsak bere Sveto pismo v latinščini.

b) Pismenost je v obdobju protestantizma zamrla.

c) Slovenščina je v 16. stoletju postala knjižni jezik.

č) Ivan Tavčar je avtor Visoške kronike in Kmetskih slik.

d) Levstikova pesniška zbirka se imenuje Pesmi.

e) Dela Jurij Kozjak, slovenski janičar, Hči mestnega sodnika in Domen je napisal Janez Mencinger.

f) Pesniška zbirka Antona Aškerca Balade in romance je bila razglašena za zlato knjigo.

g) Janez Trdina je napisal Bajke in povesti o Gorjancih.

8. Za katera obdobja veljajo naslednje trditve. Imena obdobj napiši na črte.

- a) Pesniki opisujejo lepoto in naravo, da izrazijo čustvo. _____
- b) Slovenci dobimo prvo slovensko komedijo. _____
- c) Nastanejo prvi zapisi v slovenskem jeziku. _____
- d) Književniki skušajo čim bolj zvesto predstaviti resničnost, vsakdanje življenje, naravno okolje, družbene razmere.
- e) Slovenci dobimo prvo tiskano knjigo. _____

9. Dopolni besedilo.

Romantika na Slovenskem se pojavi (Kdaj?) _____. Romantika je obrnjena v človekovo notranjost. Pomembne vrednote za romantike so: _____, _____, _____. Najpomembnejši predstavnik tega obdobja je _____, ki je napisal Zdravljico. Leta _____ je (Katera?) ____ kitica Zdravljice postala slovenska _____. Pesem je po vsebini _____, po obliki pa _____ pesem. Zaradi cenzure Zdravljica ni bila objavljena v Poezijah, ki so izšle _____, ampak ob pomladi narodov, leta _____.

10. Preberi naslednjo kitico.

Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo!
Otrók, kar ima Slava,
vsi naj si v róke sežejo,
da oblast
in z njo čast,
ko pred, spet naša bosta last!

a) Napiši poglobitno sporočilo navedene kitice Zdravljice. Pazi na pravopis.

b) Beseda *Slava* v zgornji kitici pomeni:

11. Na črto dopiši naslov. Odgovore zapiši pravopisno pravilno.

- a) Prva slovenska umetna pesniška zbirka se imenuje _____.
- b) Druga slovenska komedija je _____.
- c) Prvi slovenski časnik so _____.
- d) Prvo slovensko povest Sreča v nesreči je napisal _____.
- e) Prvi slovenski roman je napisal _____, njegov naslov pa je _____.

12. Na črto za trditvijo napiši, ali je trditev pravilna ali ne.

Za alpsko poskočnico velja,

- a) da ima stopico U – U. _____
- b) da je mlada pesniška oblika. _____
- c) da jo je Vodnik uporabil v pesmi *Moj spomenik*. _____

13. Preberi besedilo in reši naloge od a do e.

Al' bo kal pognalo seme, kdor ga *seje*, sam ne ve;
kdor sadi drevó, al' bode zred'lo *veje*, sam ne ve.
Se pod stropom neba trudi let' in dan nomad;
al' pa konec leta bode kaj *prireje*, sam ne ve.
In kupec po svetu hodi, al' pa kaj dobička bo,
za blagó kadar gotove d'narje *šteje*, sam ne ve.

a) Iz katere pesmi so vzeti zgornji verzi? Napiši naslov pesmi in avtorja.

b) Izpiši besede, ki se rimajo.

c) Taka oblika pesmi ima lahko od _____ do _____ verzov.

č) Iz pesmi izpiši refren.

14. Preberi besedilo in reši naloge od a do e.

Lani je slepar starino
še prodajal, nosil škatle,
meril platno, trak na vatle,
letos kupi si graščino.
Naj gre pevec v daljno Kino,
še naprej se pot mu kaže,
naj si s tinto prste maže,
naj ljubezen si obeta
vneti lepega dekleta
pevcu vedno sreča laže.

a) Besedilo je vzeto iz pesmi _____ (naslov), ki jo je napisal _____ (ime in priimek avtorja).

b) Kitici določi rimo.

Označi jo s črkami.

Za katero vrsto rime gre? Napiši na črto.

c) Kako imenujemo kitice z desetimi verzi?

č) Iz zgornje kitice izpiši poosebitev.

f) Spodaj napisani verz razdeli na zloge in mu določi naglašene in nenaglašene zloge.

Lani je slepar starino

Stopica je _____.

Takšen verz imenujemo: _____

15. V verzih iz Gregorčičeve pesmi Soči poišči vsa pesniška sredstva, nato pa vsebino teh verzov zapiši v prozni obliki.

Kako glasno, ljubo šumljaš,
kako čvrsto, krepko skakljaš,
ko sred gora še pot imaš!
A ko pridereš na ravnine,
Zakaj te živa radost mine?
Kaj trudno ležeš in počasi,
zakaj so tožni tvoji glasi?

16. Poveži avtorja, naslov besedila in literarno obdobje. Na vsako črtico pred navedenim delom napiši pravilno kombinacijo številke in črke.

___ Županova Micka	1 William Shakespeare	A protestantizem
___ Moj spomenik	2 Anton T. Linhart	B romantika
___ Soči	3 Primož Trubar	C razsvetljenstvo
___ Zimske urice	4 France Prešeren	D pismenstvo
___ Katehismus z dvejma izlagama	5 Simon Gregorčič	E realizem
___ Dve otvi	6 Fran Levstik	
___ Gazela	7 Adam Bohorič	
	8 Valentin Vodnik	

17. Spomni se na zadnje domače branje Zgodbe po Shakespearu in reši naloge. Napiši primerjavo med zgodbo Romeo in Julija in poljubno zgodbo iz zbirke. Primerjaj književne osebe, dogajalni čas in prostor, temo ter zaključek zgodbe.